

Vem minns dem idag?

"...som efter hundratals, tusentals obetalda ideella arbetstimmar... får ett äreminne som i bästa fall står kvar som ett anonymt namn i en dammig pärm i en mörk och tyst garderob."...så stod det i överingressen till det första reportaget i den här serien. Här är de, tre av de tusentals idealister, arbetsnarkomaner och hoppare som drivit svensk hoppning dit den är idag, någon dag, någon gång. Bohman, Sundkvist, Westin. Vem hyllar dem idag? Vem minns Sollefteå Fallskärmklubb?

Alla borde vi ära dem och deras likar. De krattade manegen. Utan dem vore vi dagens hoppare ingenting. Och utan deras idoga efterföljare kommer morgondagens hoppare aldrig ens att finnas.

Manege-krattarna: utan dem vore du ingenting

Text: Anders Bursell och Katti Bauer
Foto: Se respektive bild

1974 var det tio år sedan den 35-årige kaptenen Stig Westin hade gått en befälskurs vid FJS. Nu tragglade han vidare vid 4:e minhundskompaniet vid infanteriregementet i Sollefteå.

På ett annat kompani vid samma kungens stolta utpost fanns hans kollega Rolf Bruce med likartad bakgrund. En

höstdag tröttnade de och beställde en annons i lokalbladet Nya Norrland: vi skall starta en fallskärmklubb, ungefär. Någon intresserad?

Bland de hugade spekulanterna på livsavgörande erfarenheter och äventyr infann sig herrar Bosse Bohman och Stefan Sundkvist. De två skulle vara med om klubbens hela resa, från de första hoppen på vårvintern 1975 till de sista på hösten drygt elva år senare.

Läget var sålunda: ingen instruktör, inget flygplan, inget fält, ingen utrustning, inga medlemmar, inga pengar.

I tätorten Sollefteå (som elakt kallats "ett skidspar mellan två regementen") bodde vid den här tiden ungefär 10 000 personer plus 1 800 värnpliktiga. Det var de senare som under alla åren jämsides med de fyra ovan nämnda skulle skapa grunden för verksamheten. De förra med sina – eller snarare arméns – pengar, de senare med sin tid.

"Den första vintern hoppade vi på Gräningsjöns is", minns Stig. "Det kunde vara 20 grader kallt, men vi fick låna en loge som vi kunde packa i. Där inne blåste det i vart fall inte. På dagarna hoppade vi, på nätterna plogade vi. Vi hade fått låna tio automatriggar av FJS, men i början hade vi inga packcert på dem, så efter tio hopp var det slut med utbildningen för den helgen."

Under sommaren fick klubben kommunens tillstånd att hyvla av en yta norr om banändan på det nybyggda flygfältet i Långsele. (En lämplig övningsuppgift för ett pionjärkompani.) Längden var inga problem, men bredden! Blott 200 meter fick man, men också en dispens från SFF om att fälla automatelever från 600 meter – det blev enklare att träffa fältet med dem då.

"Varenda felpott innebar en trädlandning", berättar Stefan Sundkvist. "Fram med motorsågarna och så var resten av

Svenska hoppare och hoppfotografer anno 2005 är skickliga. Men glöm aldrig: någon har krattat manegen åt dig.

Inför första provhoppet på Långsele-fältet hos SÖFK, hösten 1976. Från vänster de inlånade instruktörerna Kjell Hellgren, SUFK, och Lars-Olov Nordin, SÖFK (då mycket framgångsrik klassisk hoppare), Rolf Bruce, piloten Sven Westerlund och Stig Westin. Bara piloten tittar in i kameran.

Tillbaka där det började. Från vänster Bosse Bohman, Stig Westin och Stefan Sundkvist på Långsele flygfält i slutet av oktober 2005. Ungefär samma plats och samma vinkel som den förra bilden. Notera träningsatrappen ovanför Stefans huvud. Ack så mycket ödsligare. Men minnena lever kvar.

Anders Bursell

RW-läger i Sollefteå med VM-medaljören Johan Thorén (till höger) 1978 – verksamheten i SOFK blomstrade.

SFF 50 år, från sidan 21

den dagen borta. Enligt avtal med markägarna skulle vi fälla trädet, kvista det och kapa stammen i rätt längder. Man blev mer skogsarbetare än fallskärms hoppare.”

Samtidigt fortsatte verksamheten. Under alla år rapporterade SOFK fler elevhopp än träningsditon. Personalvården vid de två regementena I21 och T3 stod

för större delen av fiolerna, men några vinster blev det inte:

”Kurserna gick för självkostnadspris”, konstaterar Stig Westin, som också erinrar sig en kommentar från sin fru: ”Det här året har du varit hemma två helger. Jul och nyår.”

Problemet var att de flesta eleverna flyttade tillbaka till sina hembygder efter muck. Något större antal lokalförankrade hoppare lyckades SOFK aldrig rekrytera. Några få mer engagerade elever, som senare skulle fortsätta i sporten, flyttade till större klubbar med större kunskap och större utvecklingsmöjligheter.

Och de som stannade kvar, som herrar Bruce, Westin, Bohman och Sundkvist, hade knappt tid att utveckla sin egen kompetens. ”När man blir instruktör ser man till att andra får hoppa”, konstaterar Stig lakoniskt.

Nystartade sundsvallsklubben, som då ännu inte hade byggt sitt Bänkås, var flitiga gäster och drev upp hoppvolymerna. Sollefteå arrangerade ett RW-läger med Gräset-medlemmen Johan Thorén och senare också ett RM i paraski. Verksamheten blomstrade. Nästan 1 000 hopp om året i Träskböke! Förslät, Långsele utanför Sollefteå.

Men efter en dödsolycka tog allt slut. Stig Westin försvann helt från sporten, och kvar som ensam instruktör fanns Bosse Bohman. (Rolf Bruce hade gått vidare tidigare. Han blev helikopterpilot i armén.)

”Vi hade några hoppmästare också, och de fick dra sitt strå till utbildningsstacken”, berättar han. ”Självt stod jag för det mesta på marken som hoppladare”.

Antalet medlemmar och hopp sjönk stadigt, trots hans och Stefan Sundkvists (som blivit instruktör 1984) insatser. ”Sunt förnuft säger att vi borde lägga ner”, sa denne i en översikt SFS gjorde 1985, ”men vem säger att vi någonsin haft sunt förnuft?”

Så det dröjde till november 1986 innan Bosse Bohman gjorde sitt och klubbens sista hopp ur samma gamla 172:a med samma gamla pilot som vid starten elva år tidigare. Stefan stod på marken som hoppladare. När Bosse landat var det slut. Över. Klart. Färdigt. Finito.

De två var med på första kursen, och det sista året var de klubbens enda två återstående medlemmar.

Sollefteå var varken först eller sist av klubbar som lagts ner. På 60-talet försvann Karlstad och Linköping (snabbt nystartad), Kiruna upphörde 2002 och nu på hösten 2005 arbetar Luleå med sitt upphörande. Frifallsskolan är också borta, som förutom sin kommersiella verksamhet också var en klubb ansluten till SFF.

Till samlingen nedlagda klubbar kan man också foga Dala Fallskärmsklubb, den enda som gått i konkurs (1994). Verksamheten återuppstod under det snarlika namnet Fallskärmsklubben Dala.

Flera klubbar har också fusionerat eller ändrat namn.

- Malmö-Björnstorp blev Syd 1997.
- Göteborg och Cirrus slog ihop påsar-na och blev Cirrus Göteborg 2004.

Andra klubbar delades, till exempel Sundsvall/Söderhamn som av bidrags-skal blev två klubbar 1978.

Fältproblem

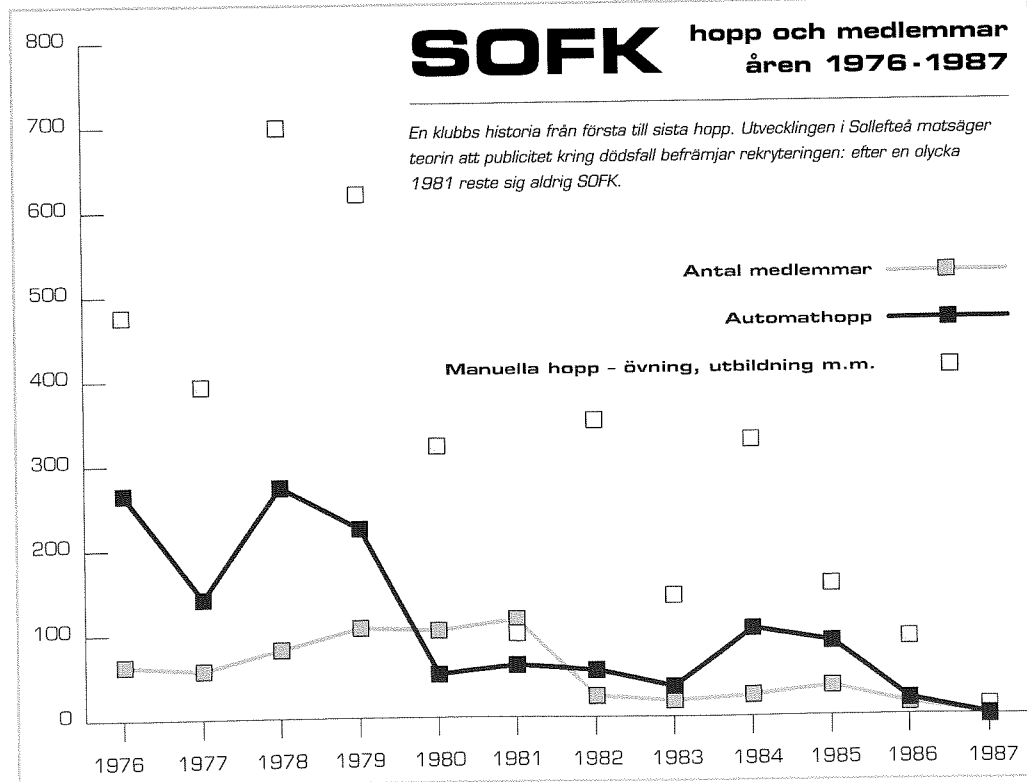
Sollefteås start utan fält, utan skärmar och utan instruktörer var tidigare legio och typisk för de flesta nybildade klubbar.

”I början åkte vi upp till Karlsborg och hoppades på bra väder”, berättar Nils Granbom, en av grundarna av GFK (1959). ”Senare fick vi hoppstillstånd på en mosse mellan Alingsås och Vårgårda, faktiskt inte så blött som det låter, men lifterna fick starta någon annanstans”.

Först i mitten av 60-talet kom GFK in på Säve. Där lyckades någon kreativ administratör få Naturvårdsverket (!) att betala för gropen. Den kallades ”mindre sportanläggning” och kostade i runda tal 12 000 dåtida kronor att anlägga.

Problemet med fält kvarstod lite överallt. De har snarast varit kroniska.

Björnstorp startade 1982, också utan fält. Eller näja. En gammal räv, Nils Gyllenkrok, hade röjt av lite veteåker på sina ägor, och där höll man till den första tiden. Kollegerna österut tvingades strax efteråt från Rinkaby till Everöd. Där hälsades de förresten välkomna av en irriterad granne med skarpladdat hagelgevär.

Möjigen bidrog detta till att SFK var först i landet med vingfallskårmar för elever. Än i denna dag avråds från landning i Olssons trädgård.

Sundsvall är kanske värst. Den klubben grävde sitt eget fält på Alnön, praktiskt taget för hand.

Påtvingade flyttningar, ofta efter bularproblem, har varit ett standardinslag. Trestad började på Backamo, flyttade till F7 och sedan till Vårgårda. Örebro från Gustavsvik (flygstart på flygplatsen) till ett nyrojt område på samma flygplats, FHS för något år sedan från sitt gamla kära Ya utanför Värnamo till Feringe vid Ljungby, och Linköping är i skrivande stund uppsagda från Malmen.

Pionjärerna

Att starta en fallskärmsklubb är något mer komplicerat än att dra igång ett korplag i fotboll. Det krävs bland annat en instruktör. Sådana växte inte på trän.

"Jag minns inte hur många gånger Bodil Cederborg och jag åkte upp från Lund till Värnamo på helgerna under FHS första år", berättar Bengt Johansson, Gamens kallad, "med ett tält, ett primuskök och ett liggunderlag i skuffen."

"Vi bodde mitt emellan Luleå och Kiruna", konstaterar Göran Lilja – den ende som varit med om att starta tre klubbar (Aros och de två ovan). "Så ett styrelsemöte i någon av dem var bara 50 mils körning."

När Sollefteå började sin verksamhet ställde två instruktörer från Söderhamn upp, nämligen Kjell Hellgren och Christer Åström. Avstånd: 35 mil enkel resa.

Således: utan ett oegennyttigt engagemang av framför allt instruktörerna men också alla andra – hangarsopare, reservpackare, bokförare, mackbredare, listan

kan göras evighetslång – hade svensk fallskärmshoppning aldrig nått dit den är idag. Nämligen en av världens största, bästa och billigaste fallskärmsländer.

Idealiteten

Svensk hoppning bygger på, snarast förutsätter, ideellt arbete. Lönen har varit låga hoppriser – och uppskattning.

"Vi tyckte helt enkelt det var roligare att stå i markan" berättar herrar Jansson och Morén, legendariska för sina mackor på sommarlägren under 80- och tidigt 90-tal.

I praktiskt taget alla klubbar finns en eller två eller fem som arbetat så länge att många tar deras insatser för självklara. Hans Tenggren i FHS är en av dem. Han satt i styrelsen i drygt 20 (!) år på raken, från starten vid mitten av 70-talet till sekelskiftet, som ordförande, kassör, sekreterare och CI.

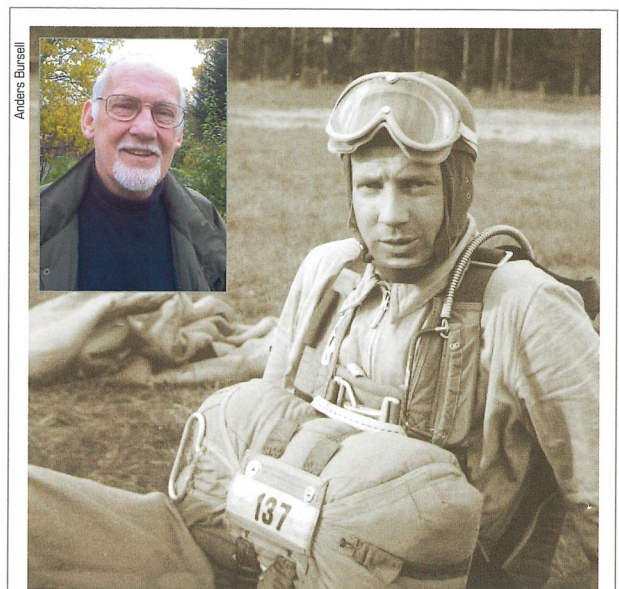
"Det var roligt hela tiden", har han som förklaring. "Man träffade en massa trevliga människor, tillförde väl en del, fick bra koll på verksamheten. Men framför allt var det roligt."

Uthållighetsrekordet torde dock Stefan Nilsson i SFK ha. Han har suttit i styrelsen sedan 1980, varav de senaste 21 (tjuugo!) åren som ordförande, är det fortfarande.

"Jag har alltid varit intresserad av föreningsarbetet", säger han. "Jag helt enkelt känner för det. Och skall väl noteras: nu på slutet har jag viss vana. Jag har alla papper, kan alla rutiner, känner alla människor."

Trotjänare hittar vi också bland piloterna. Två av dem, Classe Persson och Lars Orrje, båda i SF, har varit med i gänget sedan sedan 1975 respektive 1976.

Det är alltså tack vare insatser av människor som Bruce, Westin, Bohman, Sundkvist, Hellgren, Åström, Lilja, Johansson,

"I början åkte vi upp till Karlsborg och hoppades på bra väder", berättar Nils Granbom, en av grundarna av GFK (1959). "Senare fick vi hopptillstånd på en mosse mellan Alingsås och Vårgårda, faktiskt inte så blött som det låter, men lifterna fick starta någon annanstans".

Att Jansson och Morén, Dala, också var duktiga fallskärmshoppare har de flesta glömt. Om de är ihågkomna alls är det för sina smörgåsar. Fotat från 1991.

forts. på sidan 24 →

Rekryteringsfolder från mitten av 60-talet.

SVENSKA FALLSKÄRMSKLUBBEN
har tjugo års erfarenhet på utbildning av fallskärmsopare. Du möter kunniga instruktörer.

SVENSKA FALLSKÄRMSKLUBBEN
står för fallskärmars och flygplan. Sportfallskärmarna är av högsta kvalitet med lika snabbhet. Experterna har under decennierna utvecklat denna perfekta och säkra fallskärm. Säkerheten kommer främst i fallskärmsporten.

SVENSKA FALLSKÄRMSKLUBBEN
representerar sporten i Sverige. I SFK tränar medlemmar för KM, SM, VM och landskamper.

SVENSKA FALLSKÄRMSKLUBBEN
utbildar alla som fyllt 18 år samt har en normal fysisk och psykisk balans.

SVENSKA FALLSKÄRMSKLUBBEN
hälsar Dig välkommen som medlem och fallskärmsopare. Anmäl Dig till närmaste lokalavdelning.

SFK Östersundsavd.
CI: Håger Berglund
Rindögatan 59 A
Östersund
063/20 373

SFK Stockholmavd.
Sekr. Lennart Kimberg
Sölvägen 61
Tyresö 1
08/712 55 99

SFK Karlsborgavd.
Ordf. Harald Åstrand
Sägnatistgatan 3
Karlsborg
0665/70 114

SFK Linköpingavd.
Ordf. Gunnar Juhlin
Hospitalgatan 2
Linköping
013/73 15 48

SFK Göteborgavd.
CI: Frank Öhrström
Kor. Långgatan 10 A
Göteborg SV
031/42 58 24

SFK Skåneavd.
Sekr. Hans Bjernick
Frisöplan 8 V
Malmö C
040/22 898

SVENSKA FALLSKÄRMSKLUBBEN
Sekr. Erik Hemmingsson
Grantvägen 12 B
Uppsala
018/712 05 49

DITT FÖRSTA FALLSKÄRMSHOPP

Flygplanet är på höjd - 600 m. Dörren är borttagen. Det blåser från propellerna. Din instruktör som sitter bredvid Dig ber Dig vara beredd på utbrott. Kommandot lyder - Färdigt! Gå! - Du hoppar ut och känner hur fallskärmen automatiskt utlöses av linan som är fäst i flygplanet. Allt är tynt. Inget motorbruller längre. Du har en strålande utsikt och ser landskapet i hela sin vyer. Tyngdansen stöter av en högsklare. Hoppledaren korrigerar Du kan en mjuk och behaglig landning. Du vet ju att landningschecken motsvarar ett fritt hopp från ca 1,5 m. Du håller kroppen som Du lärt Dig och lutar mjukt så Du landar. Alla vill vara först att gratulera Dig. Vilken känsla - utlöses ett proportion av spänning - en underbar dag.

I rymdens tillstånd har Du mött rymdens sport. Gratiss till Ditt första hopp.

DEN SNABBASTE VÄGEN TILL ETT STORT ÄVENTYR ÄR RAKT NER!

Några frågor kring fallskärmsporten

varför? Upplevelsen är unik, ynnena fantastisk, sporten är rolig!

var? I någon av SFK sex lokalavdelningar?

när? Må! Tjugo timmar med närmaste lokalavdelning

ålder? Minst 18 år. Med målsman tillstånd under 21 år

vilka hoppar? Alla - läkare, jurister, hemmarävar, studerande, lösting och så vidare

hur ofta? Du kan hoppa så ofta som Du vill

egen fallskärm? Du kan hyra din skärm av SFK

pris? 25 - 40 kr per hopp allt i ett beroende på höjd etc.

vem packar? SFK packar, godkända av Luftfartstyrelsen

attlet? Inte alls. Normal fysisk räcker. Likaundersökning motsvarar 80 kort

Adrien Nicholas

Idag står ni på huvudet, tidigare på magen, men alltid har någon stått med fötterna på marken. Alla är vi beroende av våra föregångare och våra idealister – men vem minns det i 300 knyck? Och att: alla är vi föregångare till våra efterföljare. Bilden från Friflajfestivalen 2001.

SFF 50 år, från sidan 23

Cederborg, Jansson, Morén, Alexandersson, Tenggren, Nilsson, Persson, Orrje och något tusental till av deras kaliber hopparna i Sverige idag betalar ett hopp-

ris som ligger på ungefär hälften av det i USA, 25% ner mot Europa.

Individernas projekt

De vi läst om ovan har sällan fått några klappar på ryggen för det de tillfört, de har ju inte "hoppat fallskärm". (Det har de visst, det finns inte en enda icke-hoppare nämnd.)

Men det finns också de som lagt ner arbete som så att säga syns.

En av dem var Thomas From, göteborgare som på 80-talet startade den internationella trenden med "all-inclusive"-boogien på då udda men alltid varma ställen som Thailand eller Bali. Han hade två drivkrafter: att alla skulle ha skoj och att han själv skulle tjäna pengar. För det första fick han beröm, för det andra kritik.

En annan är Glenn Johannesson, en av männen bakom Friflajfestivalerna i Skåne.

"Jag ville verkligen visa vilken fantastisk klubb vi hade", säger han. "Att det blev just jag som drog en stor del av lasset var väl för att jag hatar folk som bara sitter och gnäller över att det aldrig händer något. Vill man att något skall ske är det bara att sätta stora mål och sen köra på, antingen kommer det att bära eller också brista och då går det åt helvete."

"Så länge man har kul kan man se sig som vinnare." Många deltagare tyckte festivalen var det roligaste de varit med om.

Glenn står också för en av de elegantare formuleringarna om drivkraft:

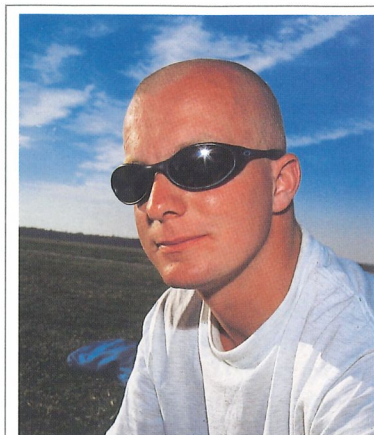
"Hoppningen var en stor del av mitt liv. Jag fick träffa många fantastiska människor som jag säkerligen kommer att ha som vänner resten av mitt liv. Gemenskapen var en väldigt stor anledning till att jag spenderade så mycket tid på fältet. I början var det för att hoppa så mycket det gick, men efter ett tag ville jag mest få det hela så bra som möjligt. Jag ville vara stolt över min klubb."

"När man hoppar och har hela den biten som sitt liv är det väldigt svårt att fatta att man inte alltid gjort det. Nu när

En dag på det första sommarlägret i Arvika var hoppledningens ovanligt på bettet och lyckades få ihop 28 casar. Hämtningen av dessa skedde med en folkabuss, av sin ägare kallad "knullbussen". Seriösare än så var det inte.

Anders Bursell

"Jag ville verkligen visa vilken fantastisk klubb vi hade", säger Glenn Johannesson, mannen bakom Friflajfestivalerna i Skåne.

Per Svansson

sambon kommer hem efter en helg på fältet kan man bara nicka, lyssna och le.”

Miljonerna rullar

Under SFF:s 50 år har det bara förekommit två riktigt stora kommersiella projekt i Sverige. Bägge har kritiserats.

Det första är Hercules-boogiet. Redan efter det andra gick rykten att GFK finansierat nya flygplanet med vinsterna. Att startkostnaden – och risken – hade kunnat knäcka klubben tänkte ingen på, inte heller på att de ideellt arbetande funktionärerna slet till hjärtinfarktens gräns. (1987 diskuterades om man verkligen skulle använda ambulansen för transport av en medvetlös kommittémedlem. Det kunde ju inträffa en *riktig* olycka!)

Det andra var Frifallsskolan. Den startades av framför allt Terje Frydenlund och var redan från början ett sätt att tjäna pengar. Kom hit, betala vad du skall, hoppa och vi fixar resten var budskapet, och det var framgångsrikt. Bara några år efter starten rapporterades 20 000 hopp på Tullinge utanför Stockholm – och detta utan att det påverkade volymen hos ”konkurrenten” SF i Gryttjom.

Nödda och tvungna?

Exemplet Dala, vars konkurs orsakades huvudsakligen av valutaoron under första åren av 90-talet, visade klubbarna att ett

viss mått av affärsmässig kompetens var av nöden.

Därför har nu SF och FKCG lagt sina flygplan i separata bolag. I FKCG:s fall är klubben dessutom bara minoritetsägare. Konstruktionen ger skydd, men också bättre möjligheter att hyra ut planet till den som betalar bäst – vilket inte nödvändigtvis är den egna klubben.

Ett annat ekonomiskt inslag i klubbarna är tandemhoppningen (och framför allt tandemfotograferingen). Den, som från början var tänkt att befrämja rekryteringen, har blivit en kassako. Vissa klubbar håller hårt i den, medan andra lägger ut den på entreprenad till tandem-piloter som betalar ett visst pris för flygtid till klubben, men som sedan själva både säljer och tar hand om vinsten. Medan andra medlemmar sopar packmattan gratis.

Exemplet Stockholm

SF är som bekant landets överlägset största klubb och en av de stora i Europa. Grundidén har sedan flera år varit att man skall kunna hoppa mycket till ett lågt pris. Samtidigt fick SF ett vitesföreläggande om man landade för sent. Här var läge att se över allt.

”Alla städar efter en hoppdag efter en slumpvis lista. Styrelsen hjälper till som alla andra,” berättar Peter Törnestam.

”Det visar att det är allvar, ingen slipper undan. Innan allt är klart, ingen öl. Så är du sugen hjälper du till lite extra.”

Lite piska alltså. Men här finns också en morot: är du flitig kan du få rabatt på hoppningen.

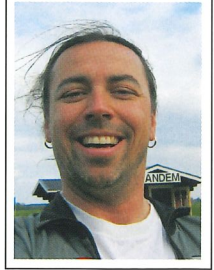
Storhoppningen

Samtidigt som Sollefteå drabbades av sina problem i början av 80-talet började flera klubbar investera i större eller snabbare flygplan. Dessutom hade kunskapen inom den så kallade skojhoppningen eller bugi-hoppningen breddats. Plötsligt fanns förutsättning för att hoppa både tio- och sextonmans på klubbnivå – om man kunde få ihop lyftkapacitet.

Det första rejäla sommarlägret genomfördes i Arboga 1981 av FKA och GFK. På plats Aros Dove och GFK:s nya 206 turbo plus något hundratal hoppare. Året därpå anslöt SF med sin Islander.

Upplägget var enkelt: var och en fixade sitt. Ordinarie klubbpris oavsett flygplan. Det enda man delade på var hopplederiet. Tävlings fanns inte i sinnevärlden; här var det mer eller mindre (oftast mindre) lyckade storformationer, ett tämligen vilt festande och ett rent fysiskt socialiserande som gällde. För den seriösa täckmanteln stod engelsmannen Dave Howerski som därmed blev den förste importerade organisatören.

Peter Törnestam, före detta ordförande i SF: ”Alla städar efter hoppdagen efter en slumpvis lista. Styrelsen hjälper till som alla andra.”

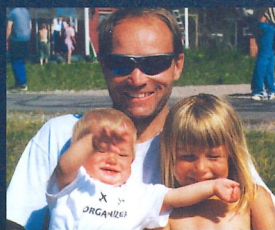
forts. på sidan 26 →

Första Herculesboogiet, 1982. Trots dåligt väder hann man med 2 200 hopp, massor av kunskap fick man på köpet och resten är historia.

Det nu gällande svenska rekordet i storformation, 107-mannan från 1998 över Karlsborg. Projekt Storsvensken lyfte rekordet från 80-mannan 1992, och noterades dessutom som världens största nationsrekord. "Efter lärdomen från 'The Nordic way' 1995 – som skulle vara 140 men blev 139,5 eftersom en av looparna inte hann slutas – använde vi 'brutna' loopar, så kallade whackers", berättar Sven Mörtberg. Infälld bild från 2000, med dottrarna.

SFF 50 år, från sidan 25

Göteborgarna åkte hem (väldigt många via Trollveggen) och tyckte att det här borde kunna utvecklas.

Så föddes Hercules Boogiet. Till kommitténs stora och glada förvåning sa nämligen både Flygvapnet, FJS och – minst lika viktigt men alltför sällan omnämnt – Försvarets Materielverk, som liksom "äger" flygetygen, ja.

Trots dåligt väder hann man med 2 200 hopp 1982, massor av kunskap fick man på köpet och resten är historia.

Den svenska modellen

Vid sidan av konventionelhoppningen utvecklades RW/FS på två parallella spår: den seriösa tävlingshoppningen (se förra numret av SFS) med framförallt fyrman-na sekvens, och storformationshoppningen på läger och boogien. Man försökte slå det ena rekordet större än det andra, men det ville sig inte riktigt. Ett skäl var att uttagningarna skedde mer efter principen "ju hottare du är, ju längre du varit med och ju fler du känner, desto större chans har du att lurka in dig".

Tills Sven Mörtberg och Pelle Hagberg klev in på arenan runt 1990.

"Jag hade arbetat på Zephyrhills i USA i flera år", berättar Sven, "och lagt märke till hur rädslan för att bli petad lag som en sordin, och att de med många hopp eller lång erfarenhet inte nödvändigtvis var de lämpligaste för den här typen av hoppning."

Så medan Pelle fixade plan (Hercules), mat och förläggningar så att alla kunde koncentrera sig på hoppningen, filade

Sven på den svenska modellen: alla utvalda i förväg, ingen blir sågad.

"Det byggde på att skapa självförtroende, att ta bort prestationsångesten, få ihop ett lag."

Resultaten kom också per omgående, med ett 80-mans svenskt rekord 1992 (av 80 deltagare, då var världsrekordet "bara" 150) och 107-mans sex år senare. Fallskärmsvärlden häpnade och tog åtminstone delvis till sig metoden. Den ligger nu till viss del till grund för världsrekordförsöken i Thailand – det kommande blir på 400 man i februari 2006.

Genusperspektivet

Länge, långt in på 70-talet, var fallskärmshoppning en sysselsättning för Verkliga Karlar av det Rätta Virket som kunde fylla ut ett par paraboots och som hade hår på bröstet. Ett sannskyldigt eldorado för dagens radikala feminister.

Kvinnor accepterades mest som pittoreska inslag i verksamheten, som en lämplig beundrande fond för de Riktiga Männan.

"Håll ihop och ligg på mage så instruktörerna till sina manliga elever", minns Eva Korsvall (tidigare Fransson),

Ulla Wallén hoppade den 28 september 1958 som första kvinna i SFS. Ett trevligt inslag i verksamheten?

Vad driver folk att lägga tusentals obetalda timmar på något för allmänheten så perifert som administration av fallskärmshoppning?

en av de första framgångsrika kvinnliga hopparna på sent 60-, tidigt 70-tal. "Till oss tjejer sa en och annan sedan: håll käft och ligg på rygg."

Självt hade hon börjat hoppa i USA och kom hem med 150 hopp (mycket för tiden) och åtskilliga 60-sekunders frifall (unikt i Sverige då) i loggen. Ändå behövde hon RI:s (!) tillstånd för hopp ovanför 1 000 meter.

Vid mitten av 70-talet hade hon själv och till exempel Sigbritt Strömblad, Lillemor Pira, Siw Almgren, Agneta Nordin med flera tagit för sig ordentligt. Samtidigt hade rekryteringen till sporten breddats. De breda pojkarerna fick bokstavligen maka på sig.

Bara tio år senare är Eva Korsvall bild fullständigt okänd för exempelvis Gudrun Alm, mångårig ordförande i SÖFK och informationschef i SFF:

"Nej. Vi tjejer var väl respekterade. Men det är klart, ville man få någonting gjort var det enklare att föreslå det via någon gammal manlig instruktörsuv."

I starten premierade hoppning fysisk styrka. Men sedan vingarna tagit över efter PC (cirka 1978) har fallskärmshoppning varit en fullständigt jämlik sportgren. Tidigare behövdes muskler och vikt för att pressa ner en PC eller klara en hård medvindsländning, men det försvann då. Vad gäller frifallsgrenarna – det vill säga samtliga grenar utom precision och delar av paraski – har kraft i arm eller mod i barm aldrig givit någon större fördel.

Varför?

Varför var Stig Westin hemifrån alla helger utom två under ett år? Varför sitter Stefan Nilsson som klubbordförande i 21 år? Vad driver folk att lägga tusentals

Kvinnorna som gjorde den första femmannshoppningen 1978. Fr.v. Helene Östling, Ulla-Stina Östberg (sedare riksinstruktör), Eva Korsvall, Annika Müller, Agneta Nordin. Deras insatser hjälpte alla andra tjejer att bli accepterade som hoppare, inte bara som trivsamma inslag i verksamheten.

obetalda timmar på något för allmänheten så perifert som administration av fallskärmshoppning?

"Svaret är att det är sociala faktorer som tillit, kamratskap och viljan att hjälpa som bidrar till den sociala gemenskapen", menar Fredrik Lindeberg, psykolog med ett 50-tal hopp bakom sig. "Faktorer som är viktiga i en högrisksport som fallskärmshoppning".

För nyanlända elever som börjar kurs finns inga gemensamma nämnare. Somliga vill bevisa något för sig själva, andra har fått kursen i födelsedagspresent. Deras skäl är lika många som de själva.

Men under resans gång får vi gemensamma erfarenheter som svetsar samman. Alla har vi upplevt skräcken – och kämpat mot den. Vad utgången av den striden än blir för den enskilde – fortsätta eller sluta – beror på individuella egenskaper, bland annat hur starkt man upplever belöningen av att lyckas.

Men när det hela är klart och överständet, när man blivit fallskärmshoppare, har man fått en ny familj. Fallskärmshopparnas.

"Och din gemenskap vårdar du. Inom fallskärm måste man, av bokstavelig livsnödvändighet, lita på varandra. Det stärker banden. Men i en familj ställer man också krav."

Och då kommer de ursprungliga personliga egenskaperna fram. En fixar fester. En annan utbildar. Och den tredje sköter bokföringen hemma på kammaren.

Vad alla kan göra

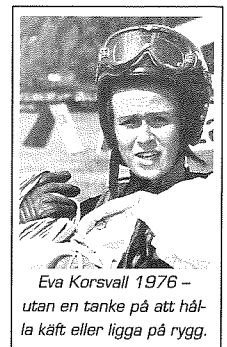
Som nästan all svensk idrott bygger alltså svensk hoppning sedan starten för 50 år sedan på ideellt arbete. Som i sin tur utgår från viljan att tillföra – och bli ackcepterad av – den sociala gemenskapen.

Men alla kan inte packa elevreserver. Alla kan inte förhandla med kommunen. Alla är inte intresserade av att sköta markan. Alla kan inte föra protokoll.

"Klappen på axeln är oerhört viktig", säger Fredrik Lindeberg. "Även om du inte ber om den blir du glad när du får den. Den ökar naturligtvis viljan att fortsätta."

"När jag får tackmailen från lyckliga tandepassagerare, sådana som uppskattat att vi verkligen tagit hand om dem, då är det värt alla timmar", menar Cathrin Alexandersson, FHS.

Så alla i sporten kan göra något: Ge ett erkännande. Säg ett enkelt "tack!".

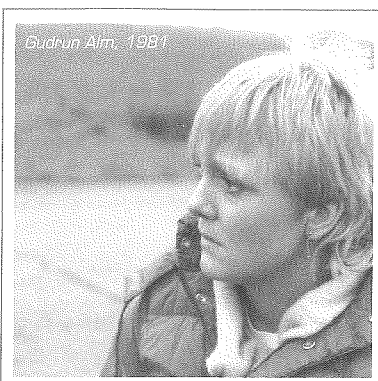
Torg Grinde

Eva Korsvall 1976 – utan en tanke på att hålla käft eller ligga på rygg.

Gemenskapen!

Ulrika Dahl har i november 2005 lite drygt 100 hopp efter sin första säsong i sporten – åtta år efter hennes första tandemhopp.

forts. på sidan 28 →

Gudrun Alm, 1981

Ulrika Dahl, 2006

Anders Bursell

”Min förra pojkvän ville inte att jag skulle börja, det var väl omtanke, men han förstod inte vad han hindrade mig från att uppleva, nämligen vålmåndet.”

Praktikern Ulrika bekräftar teoretikern Lindeberg på de flesta punkter:

Payback helt enkelt. Jag har haft det så jäkla bra i sporten med allt de före mig fixat.

Peter Törnестam

Sökandet efter något annorlunda: ”Jag saknade en krydda i tillvaron.”

Rädslan, och glädjen när den var överstånden: ”Då var det helt underbart.”

Gemenskapen: ”Trots att jag bor i Karlskrona och Varberg har jag redan ett halvduzin vänner i FKCG.”

Nyfikenheten: ”Nej, jag har inte specialiserat mig ännu. Allt är kul – bara jag får hoppa. Stil kanske skulle vara något, det är väl de gamla balettaktrerna”, säger Ulrika.

Om fem år sitter Ulrika antagligen, förhoppningsvis, i en eller annan styrelse, i en eller annan kommitté. Kanske kommer hon att resonera som Peter Törnестam: ”Payback helt enkelt. Jag har haft

det så jäkla bra i sporten med allt de innan mig fixat.”

Hur kommer hoppningen att se ut då?

”Vi har färre men större klubbar”, tror hon. ”Vi har ännu bättre säkerhet, fler hoppare och fler vanliga människor i sporten. Vi arbetar fortfarande ideellt, för så mycket bygger på gemenskap, och den är också en stor del av hoppningen.”

Som ”lek, frihet och kamratskap” beskrev den norske forskaren Breivik bland annat fallskärmshoppning.

Svårare är det väl inte.

Då.

Nu.

Imorgon.

✕

Om källor, källkritik, felkällor och SFF 100 år

Den med detta avslutade reportageserien om SFF:s historia är den största och mest omfattande SFS någonsin vare sig initierat, producerat eller publicerat. Den har – av nöd – blivit synnerligen faktpäckad.

Dessa sakuppgifter kommer från samtliga SFK:s/SFF:s verksamhetsberättelser, många (men inte alla) protokoll, samtliga Svensk Fallskärmsport inklusive dess föregångare, många andra klubbtidningar, andra tidningsklipp, diverse tidigare publicerad litteratur, personliga handlingar och arkiv, och från hågkomster av de cirka sjuttio hoppare som blivit citerade men också från ett femtiotal andra som även de generöst bidragit med tid, idéer och arbete utan att bli speciellt omnämnda.

SFF:s protokoll och resultatlistor anses redovisa korrekta (om än inte kompletta) fakta. Också annat offentliggjort material såsom övriga protokoll (till exempel från lokalklubbar), Svensk Fallskärmsport och klubbtidningar har tillskrivits högt källvärde eftersom justeringsmän/medlemmar/läsare haft möjlighet att bemöta och tillrättalägga eventuella felaktiga uppgifter. Observera dock att vi inte kan garantera att vi haft tillgång till alla sådana eventuella korrigeringar.

När det gäller personliga loggböcker, dagböcker och minnen har vi funderat på hur nära händelsen vederbörande varit, tidsmässigt och vad gäller engagemang, och – om det funnits anledning att reflektera över saken – hurvida han eller hon kan tänkas ha ett egenintresse av att saken framställs på det ena eller andra sättet.

Personliga minnen kan skilja sig åt. Här finns naturligtvis en felkälla, men två olika minnesbilder kan båda ge en bild av vad som hänt, och komplettera snarare än motsäga varandra.

Ovanstående prioriteringar är de gängse bland historiker av facket.

Samtliga direktcitrat i de fem reportagen är godkända av respektive uttalarare som korrekt återgivna.

Dock är urvalet av fakta och slutsatserna av dessa våra, författarnas, och enbart våra. Reportagen är alltså *vår* tolkning av SFF:s historia. Det måste med kraft påpekas att SFF inte styrts arbetet på minsta vis eller haft väsentliga invändningar mot de färdiga resultaten.

Vår ambition har varit korrekthet ner till sista kommatecknet, centimetern och datumangivelsen. Uppgifter har kontrollerats, dubbelkontrollerats, ibland trippelkontrollerats. Ändå kan vi inte utesluta att fel insmugit sig. Hittar du några sådana vore vi tacksamma för ett påpekande. Då kan vi korrigera i nästa nummer av SFS – till kommande ”historikers” nytta och framtida generationer hoppares förståelse. Se ovan om officiella protokoll och handlingar.

Skicka dina synpunkter, invändningar eller kompletteringar (gärna med källhänvisningar) till någon i SFF:s redaktion, adresser sidan 3.

Om vi avslutningsvis får ge ett råd till nuvarande och framtida hoppare blir det: köp några arkivboxar, hyr ett förråd och spara handlingarna på ett och samma ställe. De kommer att vara guld värda när det blir dags att skriva ”Svenska Fallskärmsförbundet 100 år”. En ännu bättre fortsättning vore om alla klubbar skickar sina protokoll, tidningar, verksamhetsberättelser och resultatlistor till SFF.

För glöm aldrig: fallskärmshistoria, liksom annan historia, är inte något som skrivs efteråt. Den skapas nu, idag.

Just nu. Varje dag.

Anders Bursell

om artikelförfattaren:

ANDERS BURSELL

Amazoo Erlsson

Certifikat: D-262, I-282 (gamla räkningen), MBBS 6/35.

Antal hopp: Cirka 900.

Utrustning (då): The System, Lite-Cloud, SAC-22.

Räddningsutlösare: ”Vadå för nåt? När en Volvo ser ut som en Volvo, dra!”

Hund: Då fox-terrier, nu irländsk terrier.

Yrke: Copywriter.

Övrigt: Redaktör SFS 1981 – 1985, infochef de första fyra Herculesboogierna, infochef VM 1988, med mera.